

УДК 321.01:316.3:172

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.48>

Т. П. Хлівнюк

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7636-9088>

кандидат політичних наук, доцент,

завідувач кафедри соціальних теорій

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ СПРАВЕДЛИВОСТІ: РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНОГО БЛАГА У СУСПІЛЬСТВІ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Побудова демократичної соціальної держави виступає одним із головних завдань цивілізаційного розвитку людства. Місія соціальної держави полягає у тому, аби в мовах демократії виступати «інститутом справедливості» – від імені демократичного суспільства (суспільства «відкритого доступу» за Д. Нормом) здійснювати розподіл загального блага. Навпаки, сучасні авторитарні режими, так само як і традиційні суспільства чи «природні держави» не потребують особливих демократичних механізмів розподілу загального блага, які отримали назву «соціальна держава». Також, у процесі концептуалізації соціальної держави як інституту справедливості, слід відзначити зв'язок між економічною поведінкою та політичною активністю.

Концептуалізації соціальної держави пройшли тривалий шлях від зухвалої ідеї кінця XIX століття до конкретних моделей втілення та подальшого переосмислення у процесі реалізації у країнах Північної («нордична модель») та Західної Європи («консервативна модель») та США («неоліберальна модель»). Увесь цей час йдеться про різноманітні кризи соціальної держави, обумовлені складнощами, які виникають у процесі розподілу та перерозподілу загального блага. Наразі соціальна держава шукає раціональні відповіді на виклики, спричинені глобалізацією (яка посилює конкуренцію та не сприяє рівності), популізмом (як лівого, так і правого), війнами та конфліктами.

Безумовно слід погодитись із тим, що «Незаможно від впроваджуваної моделі соціальної держави, більшість розвинених країн мають спільні проблеми, пов'язані зі зростанням витрат на соціальну сферу, висхідною нерівністю, потребою суворої бюджетної економії, посиленням міжнародної конкуренції тощо. Технологічна революція ще більше посилює економічну незахищеність і різноманітні форми нерівності, а цінність громадянина дедалі частіше визначається винятково його значущістю як працівника та платника податків. Ці процеси спричиняють, з одного боку,

зменшення розмірів соціальних виплат, збільшення обсягів пропонованих соціальних послуг, підняття пенсійного віку, а з іншого – активізацію популістів, загальну радикалізацію політики, деформацію ліберальної демократії в напрямку неліберальної тощо» [4, с. 17].

На сучасному етапі інститут соціальної держави знаходить своє вираження у ідеї безумовного базового доходу громадян. Соціальна держава ґрунтується на демократичних цінностях, принципах справедливості, інклюзивності (інклюзивних інститутів) та «відкритого доступу» (Д. Норт) індивідів до розподілу суспільного блага, соціальному захисті громадян як пріоритеті публічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У дослідженні соціальної держави як інституту справедливості слід виокремити декілька напрямків, які дозволяють виділити невирішену раніше частину загальної проблеми визначення соціальної держави. По-перше, йдеться про застосування методології нового інституціоналізму для аналізу інституту соціальної держави та інших інститутів (державних, громадських та політичних), які займаються напрямком соціальної політики, визначенням загального (суспільного) блага. Також використовуються історичний та компаративний методи для визначення етапів становлення соціальної держави та порівняння її моделей: соціал-демократичної, корпоративної та неоліберальної. По-друге, у сучасних наукових розвідках парадигма соціального розвитку, на якій ґрунтується інститут соціальної держави, презентована у праці «Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії» [2]. Автори зазначають: «Протягом усієї історії людства існувало лише три суспільні порядки. Перший – збиральницький порядок, притаманний невеликим соціальним групам мисливсько-збиральницьких суспільств... порядок обмеженого доступу, або природна держава, виник під час першої суспільної революції. Основу соціальної організації в ньому становили

особисті стосунки, тобто ким індивід є і кого він знає. Саме ними визначалися індивідуальні взаємодії, зокрема особисті стосунки між носіями влади. Природні держави обмежують можливість індивідів створювати організації. Натомість у порядку відкритого доступу, який постав під час другої суспільної революції, особисті стосунки хоч і зберігають значення, але в багатьох царинах соціальної поведінки застосовуються безособові категорії індивідів, уже іменованих громадянами, що усуває потребу особисто знати своїх партнерів. Ідентичність, котра в природних державах міцно прив'язана до особистості, у порядку відкритого доступу перетворюється на набір безособових характеристик. Можливість створювати організації, яка забезпечується в таких суспільствах, відкрита для кожного, хто відповідає переліку мінімальних і знеособлених критеріїв. Обидва типи суспільного порядку передбачають існування суспільних і приватних організацій, але природні держави обмежують доступ до цих організацій на протидію суспільствам відкритого доступу» [2, с. 23].

Ідея та практика соціальної держави як інституту справедливості розвивається саме у суспільствах відкритого доступу. Адже, саме сучасні демократичні суспільства потребують особливих публічних механізмів розподілу загального блага. Це їх відрізняє від природних держав.

Погодимося із тим, що «Перехід між цими двома порядками передбачає низку змін, у результаті яких політична система розширює участь громадян у політичному житті й гарантує їм безособові політичні права, створює прозоріші інститути, відповідальні за ухвалення рішень, і забезпечує законодавчу базу для широкого спектра організаційних форм від політичних партій до економічних організацій. В економічній сфері цей перехід полягає в гарантуванні вільного входу та конкуренції на багатьох ринках, вільному переміщенні товарів та індивідів у часі та просторі, свободі створювати організації для здобуття економічної вигоди, захисті права власності та забороні застосовувати насильство для придбання ресурсів або товарів чи для примусу інших. Попри двозначність показників за кілька останніх десятиріч, про останні два століття можна з певністю говорити, що політичний і економічний поступ у цьому напрямку відбувався паралельно» [2, с. 23].

Наголосимо на значному пізнавальному потенціалі теорії «відкритості» щодо політичної науки. Солідаризуємось із думкою Г. Ніколенко: «Основні ідеї «відкритості» суспільства проявляються в багатоманітних ракурсах. Це реальна концепція, започаткована А. Бергсоном і К. Поппером, що з плином часу перетворюється на методологічну абстракцію, тобто через свою універсаль-

ність та популярність стає своєрідною метафорою, яка поєднує різні сфери людського знання. Вони містять новітні дослідження техніки, людського розуму і поведінки, запозичують математичні та статистичні методи, біологічні відкриття тощо. Незважаючи на вихідну предметну відмінність, їх поєднують інтерес до суспільного розвитку та критерії відкритості. Можна сказати, що «відкрите суспільство» стає загальною назвою, властивістю, притаманною сучасним тенденціям розвитку суспільства. А тому суспільні теорії пронизані ідеями «відкритості», вони повторюють основну логіку цієї концепції, і додають інші, специфічні для кожної ознаки» [7, с. 102].

У цілому, погоджуючись із цією думкою, відзначимо необхідність розробки теорії соціальної держави у контексті «відкритого» суспільства (К. Поппер, ін.), або «суспільства відкритого доступу» (Д. Норт, ін.)

Також у цьому контексті слід відзначити працю Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона «Чому нації занепадають» [1]. У ній йдеться про інклюзивні інститути, до яких, безумовно, відноситься інститут соціальної держави. Автори наголошують, що лише інклюзивні політичні інститути здатні забезпечити справедливий розподіл суспільного блага. Варто погодитись із наступним: «Аджемоглу і Робінсон показали, що в основі успіхів і провалів країн не культура чи географія, а питання розподілу влади в суспільстві. Політичні і економічні інституції задають своєрідні «правила гри», визначають, кому належить влада, як розподіляються ресурси і можливості. Якщо інституції наділяють владою вузькі групи «обраних», такі країни в середньому розвиваються гірше. Якщо владу, а з нею доступ до ресурсів і можливостей отримують широкі верстви населення, такі країни стають на сприятливу траєкторію, краще реагують на «виклики історії» і зрештою приходять до процвітання» [9].

По-третє, праці щодо визначення справедливості та обґрунтування справедливого розподілу загального блага. Тут, передусім, слід виокремити праці Дж. Ролза, Ю. Габермаса, Д. Готієра, Р. Нозіка, П. Рікера, Ч. Тейлора, ін. У творі «Теорія справедливості» Джон Ролз визначаючи «справедливість як чесність», зазначає: «...суспільство є добре організованим тоді, коли його не лише задумано для зростання блага його членів, а й коли воно ще дієво регулюється котроюсь громадською концепцією справедливості. Себто це таке суспільство, у якому 1) кожен приймає й знає, що й інші приймають ті самі принципи справедливості, й 2) основні соціальні інституції назагал задовольняють ці принципи, причому відомо, що вони їх задовольняють. У цьому випадку, хоча люди можуть висувати одне до одного надмірні вимоги, вони все ж визнають якусь спільну точку

зору, з якої можна розсудити їхні претензії. Тоді як схильність людей до егоїзму викликає необхідність бути пильними одне до одного, їхнє громадське чуття справедливості уможлиблює їхнє гуртування до купи в безпечну спілку, спільноту» [10, с. 28].

Отже, визначення соціальної держави як інституту справедливості ґрунтується на таких методологічних підходах, як новий інституціоналізм, теорія відкритого суспільства, теорія справедливості.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення соціальної держави як інституту перерозподілу суспільних благ відповідно до принципу соціальної та політичної справедливості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні завдання побудови соціальної держави, відповідно до положень Основного закону (Стаття 1 Конституції України проголошує: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [6] залишається актуальним протягом усіх років Незалежності. Конструювання інституту соціальної держави ускладнено відсутністю широкого суспільного консенсусу щодо соціальної та політичної справедливості – починаючи від питань власності та забезпечення підтримки держави самоорганізації соціальних груп та політичних партій. Необхідність доповнення ліберальної моделі, яка декларувалась публічно після розпаду СРСР та тіньового перерозподілу власності і влади на користь олігархії не була реалізована, що унеможлиблює інституціоналізацію соціальної держави. Натомість, варто погодитись із Л. Юрженко і Ю. Шепіло, які ще у 2003 році відзначали: «Сьогодні вся соціальна тканина українського суспільства пронизана трансформаціями. І часто принципи, методи трансформацій країн Заходу автоматично переносяться на наш ґрунт – без урахування української специфіки, історичного досвіду нашого народу, особливостей соціальної структури і соціальних відносин. Не дивно, що така ситуація викликає соціальну напругу, кризи, девальвацію моральних цінностей тощо. В цих умовах першочергового значення набуває пошук механізмів узгодження інтересів більшості членів суспільства, формування громадянського суспільства» [11, с. 74].

Конструювання соціальної держави неможливе без визначення сутності «загального блага», «справедливості», а також досягнення суспільного консенсусу щодо сутності та завдань соціальної держави. Слід безумовно погодитись із Дж. Ролзом: «Відзначмо тут дві різні концепції мети політичних інституцій протягом тривалого часу. Мета держави добробуту – не дати нікому

опуститися нижче пристойного рівня життя й забезпечити всіх певним захистом від нещасливого випадку й лиха – наприклад, допомогою безробітним та медичним доглядом. Перерозподіл прибутку служить цій справі, коли наприкінці кожного періоду можна ідентифікувати тих, хто потребує допомоги. Така система може допускати великі успадковувані нерівності в достатку, несумісні зі справедливою цінністю політичних свобод..., а також великі диспропорції в прибутку, чим порушується принцип різниці. У той час, як здійснюються певні зусилля для забезпечення справедливої рівності можливостей, ця система є або недостатньою, або ж неідеальною, коли зважити на те, які вона дозволяє диспропорції в багатстві й політичному впливі. І навпаки: за демократії, що володіє власністю, метою є здійснення ідеї суспільства як справедливої системи співпраці протягом тривалого часу серед громадян як вільних і рівноправних осіб. Тож основні інституції повинні від самого початку дати в руки загальні громадян, а не лише декільком із них, засоби виробництва, аби ті громадяни стали цілковито співпрацюючими членами суспільства. Наголос тут припадає на постійне, протягом тривалого часу, розпорошування володіння капіталом і ресурсами з допомогою законів про спадкування й заповідання, на справедливу рівність можливостей, забезпечувану положеннями про освіту, виховання й таке інше, а також на інституції, що підтримують справедливу цінність політичних свобод. Аби пересвідчитися в повній силі принципу різниці, брати його слід у контексті демократії, що володіє власністю (чи в контексті ліберально-соціалістичного устрою), а не держави достатку: це – принцип взаємності для суспільства, баченого як справедлива система співпраці вільних і рівноправних громадян із покоління в покоління» [10, с. 16–17].

Погодимося із наступним: «У своїй праці «Теорія справедливості» один із провідних етиків сучасної Америки, професор кафедри філософії Гарвардського університету Джон Ролз обґрунтовує засади справедливості як такі принципи, що їх вибрали би вільні та раціональні особи у початковій ситуації рівності. Пов'язуючи свою теорію справедливості з доктриною блага та морального розвитку, автор послідовно застосовує її як до питання про загальні філософські підвалини конституційних свобод, так і до розв'язання проблеми дистрибутивної справедливості, а також до визначення засад, обсягу і меж політичного обов'язку й зобов'язання» [3].

Солідаризуємось із думкою Д. Кірюхіна, який вважає, що «У центрі уваги Ролзової дисертації перебуває проблема обґрунтування принципів моралі. Він виокремлює три можливі підходи до такого обґрунтування. До перших двох належать

авторитарний підхід, коли ці принципи обґрунтовують авторитетом партії, церкви або держави, та позитивістський підхід, який виходить з того, що «не існує розумних (reasonable) моральних принципів»; іншими словами, ці принципи «є просто вираженням усталених емоційних настроїв, і, будучи такими, вони не підлягають раціональній критиці та роздумам»... Сам Ролз обстоює третій підхід, якому не дає назви..., тоді як на мою думку, його було б точніше позначити як «обґрунтування за допомоги розуму». Цей підхід, як зазначає Ролз, передбачає «пошук канонів обґрунтування» для моральних принципів, «у світлі яких можна було б показати, що лінія поведінки є розумною і правильною»... Принципово, що як приклад практики такого обґрунтування Ролз наводить демократичне правління...» [5, с. 31–32].

Водночас, слід зауважити, що у сучасних умовах, після років панування «максимізаторів вигоди» та рентоорієнтованої бюрократії необхідна деконструкція уявлень про «справедливість» та «загальне (суспільне) благо» та реконструкція соціальної держави як інституту справедливості в українському суспільстві.

Слід погодитись із тим, що «...інститут соціальної держави упродовж кількох десятиліть перебуває в зоні наростального екзистенційного ризику. Цьому сприяють економічна глобалізація, новітні тенденції на ринку праці, технологічна революція, міграційні процеси, видозміна інституту сім'ї тощо. Деконструкція соціальної держави стала реакцією на її кризу. Новітній дизайн соціальної держави розвинені країни конструюють значною мірою узалежнено від інституціоналізованої прихильності до певної класичної моделі соціальної держави (соціал-демократичної, консервативної (корпоративістської), ліберальної)... класичні моделі соціальної держави нині втрачають свої базові характеристики; усі моделі відрізняються за рівнем стійкості до новітніх викликів. Нова «архітектура добробуту» конструється шляхом посилення неоліберальної складової в усіх без винятку моделях соціальної держави: акцент робиться не на розв'язанні соціальних проблем, а на запобіганні їм шляхом активізації громадян щодо питань добробуту, соціального інвестування в людину, зростання сфери персональної відповідальності кожного тощо. Пріоритетом щораз частіше постає зменшення соціальних витрат» [4, с. 20].

Ключовою концепцією для процесу інституціоналізації соціальної держави виступає необхідність державного втручання у перерозподіл суспільного блага. Її обґрунтували економісти кейнсіанського напрямку.

Солідаризуємось із А. Пехник у тому, що «Ідеологічною основою «соціальної держави» стали погляди англійського економіста Дж. Кейнса,

який обґрунтував необхідність державного втручання в соціально-економічну сферу з метою запобігання економічним кризам, безробіттю, підвищення добробуту населення через перерозподіл доходів між різними соціальними групами» [8, с. 96].

При цьому, держава (або «правлячий клас») має діяти від імені справедливості, гарантуючи не лише вільну конкуренцію у межах чітко визначених правових рамок, а й розподіл суспільного блага від «максимізаторів вигоди» (підприємців) до інших категорій населення.

Одним із механізмів перерозподілу загального блага у сучасних умовах є впровадження безумовного базового доходу громадян.

Щодо безумовного базового доходу, то погодимось із О. Зіскінім у тому, що «Безумовний базовий дохід визначено як перспективний інструмент нового типу соціальної політики, який має потенціал реагування на зростання матеріального розшарування, зміни на ринку праці, демографічні виклики. Це міждисциплінарний інститут, який може стати формою соціального забезпечення в умовах соціальної політики нового типу, що гарантує кожному безумовний мінімум грошового забезпечення, який виплачується на додаток до інших (за їх наявності) доходів, отримуваних особою. Основними характеристиками безумовного базового доходу визначено: фіксовану неоподатковувану грошову суму допомоги; неадресний характер допомоги; однаковий розмір допомоги для усіх або ж його узалежненість (в окремих випадках) від віку реципієнта; регулярний характер виплат; можливість реципієнта працювати без втрати цього доходу, що схвалюється державою; виплата з державних фондів за можливості залучення інших джерел; відсутність вимог до реципієнтів (загальний характер) та ін. Фактично впровадження такого виду доходу є монетизацією пільг» [4, с. 208].

Отже, на сучасному етапі інтерпретації соціальної держави як інституту справедливості пов'язуються із впровадженням (поступовим та обґрунтованим відповідно до можливостей держави) безумовного базового доходу громадян.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Відтак, соціальна держава як інститут справедливості можлива лише у демократичному суспільстві. Ідея «відкритого суспільства» (К. Поппер) знайшла вираження у практиці соціальної держави як сукупності інституцій демократичного політичного режиму створених задля розподілу загального блага. Авторитарні режими пропонують натомість штучні обмеження політичного плюралізму та економічної конкуренції з метою обмеження доступу до загального блага для більшості громадян. В яко-

сті пом'якшення соціальної напруги та запобігання застосуванню насильства з боку громадян щодо їх влади, авторитарні правителі пропонують певний (мінімальний) рівень соціального захисту та соціального забезпечення в ручному режимі перерозподіляючи загальне благо. Навпаки, розподіл та перерозподіл загального блага є необхідною складовою сучасних демократій (в інтерпретаціях Д. Норта та його послідовників – «суспільства відкритого доступу», а відповідно до візій Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона – «інклюзивних інститутів») якраз задля збереження плюралізму та конкуренції. «Максимізатори вигоди» (тобто егоїстичні налаштовані економічні актори) отримують можливості щодо власного збагачення лише в умовах наявності дієвих демократичних механізмів перерозподілу загального блага на користь більшості громадян. Від імені загального блага у демократичному суспільстві може «говорити» у публічній площині більшість населення (наприклад, середній клас). Одним із механізмів розподілу загального блага соціальної держави як інституту справедливості виступає впровадження безумовного базового доходу громадян.

Література

1. Аджемоглу Д., Робінсона Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності / пер. з англ. О.Дем'янчук. 6-те вид. Київ: Наш Формат. 2021. 640 с.
2. Вайнгест Б., Волліс Дж., Норт Д. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії / пер. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2017. 352 с.
3. Джон Ролз Теорія справедливості. Огляд редакції Критика. *Часопис «Критика»*. Серпень 2001. Рік V, Число 9 (47). URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/teoriya-spravedlyvosti>
4. Зіскін О. С. Інститут соціальної держави: підходи до модернізації в умовах новітніх викликів : дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Одеса: Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського, 2021. 214 с.
5. Кірюхін, Д. Шлях до «теорії справедливості»: праці Джона Ролза 1940-х – початку 1950-х років. *Філософська думка*. 2022. № 1. С. 23–35. URL: <https://doi.org/10.15407/fd2022.01.023>
6. Конституція України – Розділ І. *Президент України. Офіційне інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
7. Ніколенко Г. Концепція «відкритого» суспільства в сучасних суспільних теоріях. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. Вип. 30. С. 102–108. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/30_2020/16.pdf
8. Пехник А.В. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави. *Актуальні проблеми політики*. 2010. Вип. 39. С. 96–105. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/39_2010/13.pdf
9. Проценко В. Приборкати «Левіафана», або Як змусити державу працювати. Продовження «Чому нації занепадають». *VoxUkraine*. URL: <https://voxukraine.org/longreads/why-nations-fail/index.html>
10. Ролз Дж. Теорія справедливості / пер. з англ. О.Мокровольський. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 822 с.
11. Юрженко Л., Шепіло Ю. Конструювання моделі соціальної держави. *Політичний менеджмент*. 2003. № 1. С. 74–83.

Анотація

Хлівнюк Т. П. Світоглядні аспекти екологічної проблеми. – Стаття.

У статті визначено соціальну державу як інститут справедливості у демократичному суспільстві, яка покликана здійснювати розподіл загального блага. Побудова демократичної соціальної держави виступає одним із головних завдань цивілізаційного розвитку людства. Місія соціальної держави полягає у тому, аби в мовах демократії виступати «інститутом справедливості» – від імені демократичного суспільства (суспільства «відкритого доступу» за Д. Нортом) здійснювати розподіл загального блага. Навпаки, сучасні авторитарні режими, так само як і традиційні суспільства чи «природні держави» не потребують особливих демократичних механізмів розподілу загального блага, які отримали назву «соціальна держава». Соціальна держава ґрунтується на демократичних цінностях, принципах справедливості, інклюзивності («інклюзивних інститутів») та «відкритого доступу» індивідів до розподілу суспільного блага, соціальному захисті громадян як пріоритеті публічної політики.

Визначення соціальної держави як інституту справедливості ґрунтується на таких методологічних підходах, як новий інституціоналізм, теорія відкритого суспільства, теорія справедливості.

Метою статті є визначення соціальної держави як інституту перерозподілу суспільних благ відповідно до принципу соціальної та політичної справедливості.

Соціальна держава як інститут справедливості можлива лише у демократичному суспільстві. Ідея «відкритого суспільства» (Ж. Пондер) знайшла вираження у практиці соціальної держави як сукупності інститутів демократичного політичного режиму створених задля розподілу загального блага. Авторитарні режими пропонують натомість штучні обмеження політичного плюралізму та економічної конкуренції з метою обмеження доступу до загального блага для більшості громадян. Розподіл та перерозподіл загального блага є необхідною складовою сучасних демократій якраз задля збереження плюралізму та конкуренції. «Максимізатори вигоди» (тобто егоїстичні налаштовані економічні та політичні актори) отримують можливості щодо власного збагачення лише в умовах наявності дієвих демократичних механізмів перерозподілу загального блага на користь більшості громадян. Одним із механізмів розподілу загального блага соціальної держави як інституту справедливості виступає впровадження безумовного базового доходу громадян.

Ключові слова: соціальна держава, соціальна політика, політика, демократія, інституціоналізація, справедливість, загальне благо, суспільство відкритого доступу, інклюзивні інститути.

Summary

Khlivniuk T. P. The welfare state as an institution of justice: distribution of the common good in the open access society. – Article.

The article defines the welfare state as an institution of justice in a democratic society, which is designed to distribute the common good. The construction of a democratic welfare state is one of the main tasks of civilizational development of mankind. The mission of the welfare state is to act as an “institution of justice” in the language of democracy – to distribute the common good on behalf of a democratic society (an “open access” society according to D. North). On the contrary, modern authoritarian regimes, as well as traditional societies or “natural states” do not need special democratic mechanisms for the distribution of the common good, which are called the “welfare state”. The welfare state is based on democratic values, principles of justice, inclusiveness (“inclusive institutions”) and “open access” of individuals to the distribution of the public good, and social protection of citizens as a priority of public policy.

The definition of the welfare state as an institution of justice is based on such methodological approaches as new institutionalism, open society theory, and the theory of justice.

The purpose of the article is to define the welfare state as an institution of redistribution of public goods in accordance with the principle of social and political justice. The welfare state as an institution of justice is possible only in a democratic society. The idea of an “open society” (K. Popper) is reflected in the practice of the welfare state as a set of institutions of a democratic political regime created to distribute the common good. Authoritarian regimes, on the other hand, offer artificial restrictions on political pluralism and economic competition in order to limit access to the common good for the majority of citizens. The distribution and redistribution of the common good is a necessary component of modern democracies precisely to preserve pluralism and competition. “Benefit maximizers” (i.e., selfish economic and political actors) get opportunities for their own enrichment only if there are effective democratic mechanisms for redistributing the common good in favor of the majority of citizens. One of the mechanisms for distributing the common good of the welfare state as an institution of justice is the introduction of an unconditional basic income for citizens.

Key words: welfare state, social policy, politics, democracy, institutionalization, justice, common good, open access society, inclusive institutions.